

АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ КРЕДИТНОГО РИНКУ УКРАЇНИ

*Клепикова О.А., к.е.н., доцент
Дорошенко Х.С., магістр*

Одеський національний політехнічний університет

Активізація підприємницької діяльності ділових суб'єктів різних організаційних форм вносить позитивні зміни у процес пошуку альтернативних джерел фінансування, зокрема банківських кредитів. Споживчий кредит займає важливе місце у соціально-економічному розвитку більшості країн. Його роль значно зростає в Україні в сучасних умовах, у тому числі, під впливом фінансової глобалізації та макроекономічної ситуації. Ліберальне ставлення регуляторних органів України до іноземних банків сприяло значному надходженню ресурсів міжнародного фінансового ринку, що значно активізувало кредитну діяльність. За останнє десятиріччя кредити банків, надані населенню України збільшились у десятки разів. Унаслідок цього зросла роль кредиту у фінансуванні споживчих витрат населення, а відношення обсягів споживчих кредитів до ВВП досягло рівня розвинених країн [2].

За цих обставин змінилася стратегія банків на кредитному ринку і політика щодо обслуговування фізичних осіб, збільшився вплив споживчого кредитування на фінансові результати діяльності банків. Значне зростання споживчого кредиту в Україні стало важливим чинником розвитку банківської системи й економіки в цілому. Проте надто прискорене і недостатньо контрольоване зростання споживчого кредиту загострило проблеми незбалансованості товарних і кредитного ринків і сприяло нагромадженню ризиків [8].

Метою дослідження є узагальнення основних тенденцій кредитного ринку України, а також аналіз перспектив та проблем розвитку.

Стан банківської системи будь-якої незалежної держави має визначальне значення в умовах розвитку національної економіки. Саме банки є одним із головних джерел інвестування фінансових ресурсів в економіку країни. Тому забезпечення стабільності банківської системи це першочергове та основне завдання. Банківська система України це складова економічної системи держави, що включає в себе Національний банк України, інші банки, небанківські фінансові установи, Фонд гарантування вкладів фізичних осіб, банківську інфраструктуру, а також зв'язки та взаємини між ними [5].

Особливої уваги потребує розгляд структури банківського сектору національної економіки України. В цілому, аналіз даних свідчить про що сьогодні український банківський сектор знаходиться у складному становищі: знижується прибуток, збільшується рівень банкрутства, ведеться «боротьба» за клієнтів, тощо. Однак, не зважаючи на ці негативні тенденції цікаво та доцільно

виділити такі банківські установи, які постійно укріплюють свої позиції у банківському секторі України.

У двадцятку найбільших банків України (за загальними активами) за станом на 1 січня 2017 року увійшли: ПриватБанк, Ощадбанк, Укресімбанк, Райффайзен Аваль, Укргазбанк, Сбербанк, УкрСиббанк, ПУМБ, Укрсоцбанк, Альфа-Банк, Промінвестбанк, Crédit Agricole, OTP Bank, Південний, ВТБ, Сітібанк, ING, ПроКредит Банк, Кредобанк і Мегабанк [1]. Банківська система України за підсумками січня-липня 2017 року отримала чистий збиток у розмірі 223 млн грн, що в 41,5 рази менше, ніж за відповідний період минулого року (9,266 млрд грн). Станом на 1 липня 2017 року обсяг наданих кредитів за рік скоротився до 512 млрд. грн., в тому числі кредити фізичним особам склали 81 млрд. грн., а юридичним особам 431 млрд. грн. Під час кризи 2008 року, в 2009-2010 рр. в країні збанкрутували 12 банків. А всього, починаючи з 2014-го, регулятор прийняв рішення про виведення з ринку щодо 88 банків. Через банкрутство 50 банків в 2014-2015 роках банківська система України втратила 230 млрд. грн. або 9% ВВП України. Найбільший збиток з діючих банків в Україні припадає на Приватбанк, ВТБ Банк, Укрсоцбанк, Кліринговий Дім і Банк Форвард. Тенденції у 2017 році свідчать про подальше зменшення кількості банків через політичну та соціальну нестабільність. Адже банківське кредитування для розвитку потребує досягнення умов макроекономічної стабільності.

Кредитна політика банку – це стратегія і тактика банку щодо спрямування коштів на кредитування клієнтів банку (позичальників) на основі принципів кредитування. Основними етапами розроблення кредитної політики: формування цілей кредитування, визначення стандартів кредитування, розроблення вихідних документів [10]. Кредит є засадничою економічною категорією, що пояснюється його багатогранністю та тісним зв'язком з іншими економічними категоріями, такими як товар, виробництво, гроші тощо. Банківський кредит можна розглядати у вузькому та широкому розуміннях. У широкому розумінні банківський кредит визначають як форму руху позичкового капіталу, в якій посередником виступає комерційний банк. У вузькому розумінні банківський кредит – це форма руху позичкового капіталу між банком як кредитором та іншими економічними суб'єктами як позичальниками [3]. Загальний обсяг кредитних вкладень у 2014 році збільшився на 72% до 734,1 млрд. грн. Протягом 2015-2016 рр. темпи зростання кредитних вкладень мали стійку тенденцію до уповільнення. На динаміку кредитних вкладень істотно вплинули кризові події останніх років, коли банки значно знизили свою кредитну активність. До початку 2014 р. Швидшими темпами зростали довгострокові кредити, надані юридичним особам, порівняно із короткостроковими. Частка довгострокових кредитів у портфелі юридичних осіб за 2013 р. зросла від 55,3% до 58,7%, а за 2014 р. зменшилася до 57,5%. Станом на 01.01.2017 р. довгострокові кредити в портфелі юридичних осіб становили 51,3% [6]. Частка іноземної валюти в портфелі фізичних осіб за

2013-2015 р. також постійно зростала. Якщо на початок 2013 р. цей показник становив лише 53,9%, то на початок 2016 р. – 73,0%. Таку тенденцію можна пояснити значно нижчими відсотковими ставками за кредитами в іноземній валюті порівняно з кредитами в національній валюті. Однак це свідчить про існування валютних ризиків.

Головними причинами, що гальмують розвиток кредитування є: скорочення власного капіталу банків через зростання обсягу проблемних (прострочених) кредитів, неефективне проведення фінансово-інвестиційної діяльності банками та брак рефінансування у вигляді депозитів, який пов'язаний із зниженням довіри до банківського сектору із сторони населення [9]. Для стабілізації кредитної діяльності необхідно вітчизняним банкам працювати за новими правилами, давати кредит на підставі серйозного фінансового аналізу (замість вимог забезпечення застави) підприємства, якому надається кредит. Вимагати від підприємств бізнес-плану та перспективного планування діяльності.

Для детальної оцінки кредитоспроможності підприємства використовується система показників, які відображають розміщення і джерела оборотних засобів, результати фінансової діяльності підприємства, аналіз грошових потоків підприємства, аналіз ліквідності та мобільності, ринкову позицію позичальника і його залежність від циклічних та структурних змін в економіці та галузі. Вибір показників залежить від особливостей виробничої діяльності і побудови балансу, галузевих особливостей, форми власності.

Аналіз господарсько-фінансової діяльності позичальника дає можливість не тільки здійснити експрес-аналіз фінансового стану позичальника, а й виявити негативні тенденції в його фінансово-господарській діяльності і здійснити прогнозування розвитку діяльності підприємства в майбутньому. Це дасть можливість своєчасно вносити корективи в кредитні взаємовідносини банку і позичальника [4]. Метою банківських установ є створення дієвої системи захисту прав споживачів фінансових послуг через врегулювання питань повноважень державних органів та забезпечення сталого розвитку економіки України через поживлення кредитування [7].

Правильна організація процесу банківського кредитування, розроблення ефективної і гнучкої системи управління кредитними операціями є основою фінансової стабільності і ринкової стійкості банківських установ. Оцінка фінансового стану здійснюється на підставі даних офіційної звітності позичальника та інформації з пакета документів, який повинен надавати позичальник. Для більш ґрунтовної оцінки аналітичні відділи банків використовують економіко-математичні методи, сучасні інформаційні технології імітаційного моделювання та штучного інтелекту.

Висновки. Основними пріоритетами для стабілізації та подальшого розвитку кредитування ринку України має бути: розробка різнопланових програм споживчого кредитування, розрахованих на різні верстви населення; розробка гнучкого асортименту кредитних послуг, орієнтованих на

стимулювання розвитку малого та середнього бізнесу; налагодження партнерських взаємовідносин між банками та господарюючими суб'єктами; збільшення обсягів довгострокового кредитування як для фізичних, так і для юридичних осіб; збільшення обсягів кредитування в національній валюті та зменшення рівня кредитної доларизації; розробка програм для освоєння регіонів із низькими обсягами кредитування.

Література:

1. Лобозинська С. Економічний аналіз розвитку банківської системи України в роки незалежності / С. Лобозинська // Світ фінансів. – Тернопіль, 2013. – № 1(34). – С. 37-42.
2. Стойка С.І. Основні тенденції та напрями розвитку банківського сектора Закарпатської області / С.І. Стойка // Науковий вісник Полтавського ун-ту економіки і торгівлі. – Полтава, 2013. – № 1(56). – С. 313-317.
3. Харабара В.М. Проблеми розвитку споживчого кредитування в Україні / В.М. Харабара // Інвестиції: практика та досвід, 2016. – № 5. – С. 41-45.
4. Банківська система 2015: виклики та перспективи [Електронний ресурс] / Лютий 2015. – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua/doccatalog/document?id=14741673/>.
5. Підвищення ролі банківської системи в економічному зростанні: Види, функції та роль кредиту/ наук. ред. А. П. Мороз. – К.: УФМТ, 2016. – 23 с.
6. Банківські операції [Текст]: навчально-методичний посібник для самостійного вивчення дисципліни / [уклад. С. В. Башлай]; Державний вищий навчальний заклад “Українська академія банківської справи Національного банку України». – Суми: ДВНЗ «УАБСНБУ», 2012. – 142 с.
7. Пантелєєва Н.М. Вплив фінансових інновацій на ризики банківської діяльності / Н.М. Пантелєєва // Наука й економіка. – Хмельницький, 2013. – № 4(32), том 2. – С. 55-65.
8. Задорожнюк Н.О., Васильченко К.О. Дослідження інноваційних стратегій у банківському секторі України / Н.О. Задорожнюк, К.О. Васильченко // Економіка. Фінанси. Право. – Київ, 2014. – № 7. – С. 36-39.
9. Скоробогач О. Стан і тенденції розвитку процесів злиття і поглинання у банківській системі України / О. Скоробогач // Вісник Української академії банківської справи. – Суми, 2012. – № 1(30). – С. 62-66.
10. Balan O.S. Underwriting as a tool to improve the efficiency of risk management of the bank [Електронний ресурс] / O.S. Balan, A.V. Levitska, O.O. Sokolovskaya // Економіка: реалії часу. Науковий журнал. – 2015. – № 2 (18). – С. 142-146. – Режим доступу до журн.: <http://economics.opu.ua/files/archive/2015/n2.html>.